

פרוטוקול מס' 114
מישיבת ועדת העבודה
יום ב', ה' בשבט תשל"ה - 20.1.1975 - שעה 10.00

נ כ ה נ

חברי הוועדה:
 ש. ארבל-אלמזליג - היו"ר
 א. אנטבי
 מ. גז
 פ. גרופר
 ל. דיציאן
 ה. זיידל
 מ. כהן
 ז. אמיר
 א. לבנבראון
 א. לין
 א. מדיאל
 ז. טובל
 ח. שמעוני

פרזנטים:
 פ. פחשוביץ - משרד המשפטים
 י. ברק - משרד העבודה
 א. כפלארני - " "
 י. לויין - המנדט לביטוח לאומי
 ש. ליגוד - " "
 א. לאור - משרד האוצר
 ד. מרינוב - " "
 ש. בן-שחר - משרד המסחר והתעשייה
 י. בתבזון - הסתדרות העובדים הכללית
 מ. ישראל - " "
 א. גחמני - " "
 א. שגיט - לשכת האיגודים של הארגונים הכלכליים
 א. דאור - " "
 ש. גוימן - " "
 א. זוסר - " "
 א. כהן - " "
 י. גחתומי - " "
 א. סיבר - " "

מ"ש מזכיר הוועדה: מ. גולן

דפמה: ע. הירשפלד

סדר-היום: הוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 16), תשל"ה-1974.

- 870 -

(נתקבל ביום 27.1.75)

אני פותחת את הישיבה, ומקדמת בברכה את אורחינו, אנשי ההסתדרות.

היו"ר ש. ארבל-אלמנזלינו:

אנחנו דנים היום בחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 16), תשל"ה-1974, שהוא למעשה דן בזכויות העובדים בפשיטת רגל. כזכור לחברי הוועדה, לא מזמן סיימנו את הדיון על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שחל, והנחנו מסקנות על שולחן הכנסת. במהלך הדיון על הצעת החוק הזאת למעשה התגבשו העקרונות, שמאפשרים להבין את הצעת החוק שאנחנו דנים בה.

אני רוצה לציין בראשית דברי, בהערכה ובסיפוק, את המאמצים הגדולים שעשתה הממשלה בתודשים האחרונים בכדי להכין את הצעת החוק בהקדם האפשרי, שבאה להסדיר בעייה, ששנים רבות ההסתדרות ביהלה מאבק להסדרתה; וזה הענין של זכויותיהם של העובדים במקרה של פשיטת רגל, כאשר העובדים לאחר הרבה שנות עבודה יוצאים בשן ועין ולא קבלו מאומה. גם בהצעת החוק הזאת אני חושבת שההסתדרות באה על שורה, בכך שהיא במשך שנים ביהלה את המאבק להגיע להסדר מניח את הדעת.

אני מבקשת ממר ברק, שיעלה בפנינו בקווים ובקצרה את מה שאומרת לנו הצעת החוק מבחינת הדברים העקרוניים שבתוכה, ואחר-כך נשמע את נציגי ההסתדרות.

י. ברק:
לפניכם חוק ביטוח לאומי (תיקון מס' 16), שמהווה הכנסת פרק חדש בחוק הביטוח הלאומי. בפרק זה אנו יוצרים ענף ביטוח זכויות עובדים בפשיטת רגל ובתאגיד. החוק הזה בא, לאחר שוועדת העבודה של הכנסת דגה בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שחל בענין מפעל "גרם יפה", ולאחר שבמשך שנים רבות היו דיונים על כך עם ההסתדרות, וגם חלק ביכר מזה היה ביוזמת ההסתדרות. באופן מיוחד בתגלתה יוזמה לשפר את המצב, לאחר שבמשך 9 - 10 שנים לא חל שינוי בסכומים שמונטחים במקרה של פשיטת רגל לעובדים.

מה יש בהצעת חוק זו לעומת המצב הקיימים?
המצב הקיים הוא, שבמקרה של פשיטת רגל של מעביד, או פירוק חברה שמעסיקה עובדים - ואני משתמש בפירוק חברה, וכלל זה כולל גם אגודה שיתופית ושותפות - אבל לשם הקיצור אני אומר חברה. כשמדובר בפירוק חברה, מתעוררת השאלה מה דין העובדים, ואז יש לפי החוק דין קדימה לעובדים בסכום של 3,150 ל"י, סכום כולל שנועד לשלם את שכר העבודה ופיצויי פיטורין. אבל צריך לזכור, שהסכום הזה הוא בסדר סולם העדיפות לאחר שישנם כמה בעלי חוב קודמים. הסדר הוא זה: קודם משלמים את הוצאות הפירוק ושכר המפרק ושכר הנאמן בפשיטת רגל; אחר-כך ישנם שיעבודים ספציפיים, כלומר משכנתא או משכון. רק אחר-כך בא מקומם של שכר עבודה ופיצויי פיטורין, ואחר-כך מסים וכה הלאה. התברר שבמציאות, בעלי השיעבודים הקודמים לשכר העבודה - ההוצאות והשיעבודים הספציפיים - גרמו לכך, שבמקרים רבים לא נשאר כסף כדי לשלם את שכר העבודה ופיצויי פיטורין. ושנית, הסכום של 3,150 ל"י הוא סכום צמוד בהתחשב בעליה בשכר העבודה במשך השנים האחרונות.

לכן הגענו למסקנה, שיש צורך להבטיח את העובדים בשני דברים: (א) לתת להם בטחון בסכום יותר גדול; (ב) לתת להם בטחון, שבכל מקרה של פשיטת רגל או פירוק חברה, יהיה סכום מסוים שהם יקבלו בלי צורך להוכיח שהם בעלי זכות קדימה או לא. את זה אפשר לעשות רק על-ידי ביטוח. לכן אנו מציעים כאן, שהביטוח הלאומי יפתח ענף חדש ויבטח את העובדים, שבמקרים כאלה של פשיטת רגל של מעביד או פירוק חברה שהיא מעביד, הם יהיו מבוטחים עד לסכום מסוים. מה הם הסכומים? ביחס לשכר עבודה ופיצויי פיטורין ביחד, המקסימום הוא 15,000 ל"י. כלומר, העובד יקבל את מה שמגיע לו, אבל לא יותר מאשר 15,000 ל"י. אם החוב קטן מאשר 15,000 ל"י, העובד יקבל פחות מזה. אנחנו מבטיחים פה גם את החוב שהמעביד נשאר חייב לקופת גמל עד מקסימום של 1,500 ל"י. אם חובותיו של המעביד קטנים מ-1,500 ל"י, אז הביטוח הלאומי ישלם פחות מזה; אבל אם עולים על 1,500 ל"י, המקסימום הוא 1,500 ל"י. סכומים אלה צמודים לשכר הממוצע במשק, לפי אותה שיטת הצמדה שנמצאת כבר בביטוח הלאומי. אבל היות ואנחנו נמצאים כבר בסוף שנת הכספים הזאת, ההצמדה תחיל מ-1.4.76. כלומר, התגודות יתחילו מ-1.4.76.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אם כך, כל ההשפעות שהיו ותהיינה בשנת 1975 כאילו לא היה שום דבר בקשר ל-15,000 ל"י, ונתחיל רק משנת 1976.

י. ברק: זה הסעיף האחרון בחוק.

א. לין: הסיכונים לפשיטות רגל הם דווקא בתקופה הזאת.

י. ברק: אנחנו בדעה, שאין טעם היום לחוקק חוק, ושבעוד חודשיים זה יקפיץ את הסכום במידה רבה.

מימון הקרן הזאת הוא מדמי ביטוח שמשלמים המעסיקים בלבד. כלומר, כל המעסיקים במדינת ישראל, כולל המעסיקים הציבוריים, וכה הלאה. התקרה היא 0,1%.

אני מבין שאיבנו זכבסים עתה לפרטי החוק, ואסתפק בדברים אלה.

א. מריאל: האם הדבר מוסכם עם ההסתדרות?

י. ברק: בעיקרון זה מוסכם עם ההסתדרות.

מר בתבזרון: אני מבקש להביע הערכה לממשלה ולוועדת העבודה של הכנסת, על כך שיוזמת ההסתדרות להרחבת זכויות עובדים בפשיטות רגל ובפירוק חברה מגיעה לדיון בשלבים של חקיקה של ממש, לאחר 7 שנים של מאבק ההסתדרות בנושא הזה. אני אומר זאת מתוך אהבה, שהייתי רוצה שחברי ועדת העבודה יהיו שותפים לה, שבמערכת חקיקת העבודה של הכנסת, זוהי זכות גדולה להביא את החוק הזה, שבא להגן על עובדים במצבים קשים ביותר, שהם היו על-פי החוק הקיים צטולי הגנה עד היום.

בהזדמנות זאת אני רוצה לומר, שיוזמת ההסתדרות לחקיקה להבטחת זכויות עובדים בפשיטת רגל, באה על-ידי הצעת מועצת פועלי חיפה, לאחר שביטת הרעב של פועלי בית-החרושת אושה, שאחרי עשרות שנים של עבודה בשאר ללא כלום, מכיון שעל-פי החוק הקיים, שמבטיח מקסימום של 3,150 ל"י, לא בשאר לעובדים דבר לאחר שכונס הזכבסים שילם את כל המגיע למס הכנסה, משכנתאות ומשכוננים של הבנקים. ההסתדרות באנקה כל הזמן להבטחת זכות קדימה לעובדים בפשיטת רגל, ותבעו שהם יקבלו את הסכום גם לפני ביצוע התשלומים למשכנתאות ולמשכון. בוועדה משותפת שמונתה על-ידי סגן ראש הממשלה יגאל אלון, על-פי בקשת ההסתדרות, סוכם על דעת כל משרדי הממשלה וההסתדרות, ששליש מהסכום המובטח יהיה משוריינן לזכות העובדים, לפני מימוש ההתחייבויות הספציפיות. כלומר, הביגונו שלא ניתן לבקש הכל לפני משכון ומשכנתא, אבל בתקלנו בסירוב חמור מצד הבנקים, ואני חושב שהצעת החוק המוצעת עכשיו על-ידי הממשלה יש בה, כהגדרתו של מר ברק, בפנייתו לוועדה המרכזת, התקומות רבה ביותר לתביעתנו. החלטנו בוועדה המרכזת להיענות להצעותיהם של שר המשפטים ושר העבודה, ולראות בהקמת ענף מיוחד בביטוח הלאומי, שמתחייב לתת לעובדים במקרה של פשיטת רגל תשלום עד 15,000 ל"י וסכום של 1,500 ל"י בשביל חובות המפקידים לקופות גמל לתקופה לפני פשיטת הרגל - אצו רואים בהצעה זו, שנתקבלה על דעת ההסתדרות, במיוחד בתקופה זו, במצב הכלכלי שאנו נתונים בו, צעד חשוב ביותר, ורצוי לזרז את החקיקה בנושא זה. יש בידי ההסתדרות הצעות כדי לשפר את הצעת החוק, אבל השיקול שלנו היה, שאם הדיון צריך היה להימשך עוד שנתיים, או עוד 7 שנים, מוטב, לטובת הענין, לקבל את החוק כפי שהוא מוצע. מובן, שאם ועדת העבודה תרצה לשפר דברים והממשלה תקבל את הדבר, אנחנו בוודאי נראה זאת בברכה. אבל אנחנו רוצים להביא בפניכם את תחושתנו, שיש לעשות הכל בכדי לזרז את תהליכי החקיקה, ולהביא את הצעת החוק בהקדם לקריאה שניה ושלישית.

כאן גם המקום להביע תודה ליושבת-ראש ועדת העבודה של הכנסת, על כך שהיא העדיפה - מתוך הבנת הנושא וחשיבותו - להגיש אותו בהקדם.

כאשר עסקנו בנושא, התכתבנו עם גורמים רבים והצטבר חומר רב ומעניין ביותר. אולם הדבר החשוב ביותר שמצאתי בין הדברים, הוא תמיכת ועדת העבודה של הכנסת עוד ב-1967 לתביעה היסודית של ההסתדרות להרחבת זכויות העובדים בפשיטת רגל, ותביעה משותפת לראשונה של ועדת העבודה לממשלה, לזרז את החקיקה בנושא. אני רואה זאת כזכות גדולה של ועדת העבודה של הכנסת, שהפתרון המוצע הפעם מטיל על המשק כולו את התשלום של פרומיל מהשכר הכולל, מתוך ידיעה שלא קם כאן שום מנגנון חדש לגבייה.

קראנו את הצעת החוק. אם נתבקש על-ידי הוועדה להביע את דעתנו, ניצנה ברצון. אנחנו מעוניינים שהפרוצדורה של קבלת כספי העובדים במצב של פשיטת רגל מכובס הנכסים תהיה פשוטה ויעילה ככל האפשר בתנאים הקיימים במשק שלנו. אני רוצה גם לציין, שההידברות בשלבים האחרונים בין ההסתדרות לבין הממשלה הייתה טובה, והוועדה הבין-משרדית שמונתה על-ידי שר המשפטים, בראשותה של הגב' פנחסוביץ, מצאה את התמיכה להצעה, כפי שגובשה בהסתדרות, ואנו מצפים שהחונרת הלבנה - שבאה להעיד שהחוק נכנס לתוקפו - תתפרסם בהקדם. אני רוצה להודות לכם על כך שהבאתם את הצעת החוק היום לדיון.

א. לבנבראון: האם נעשה מחקר איזה סכומים אפשר יהיה לשלם מסכום שמצטבר מ-0,1%? שמענו שזה סכום ניכר, אבל זה לא אומר הרבה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליב: הסכום הוא 24 מיליון ל"י.

א. לבנבראון: נראה לי ש-0,1% לא יספיק, בעיקר לאור התיקונים שאנחנו מתכוונים להביא להצעת החוק. האם ההסתדרות מוותרת על המשך המאבק לקדם את תשלום השכר לפועלים במקרה של פשיטת רגל למקום הראשון? זה, לדעתי, לא צריך למנוע מאתנו לחתור לתיקון העוול היסודי שבמשך מספר שנים.

א. ליין: שמעתי טיעונים מצד הבנקאים שבינינו, שגם עם קבלת החוק הזה, יש סכנה שהבנקים לא יתנו הלוואות למפעלים, לפני שיהיו התחייבויות חוזיות בדרך זאת או אחרת, כדי להבטיח את הקדימות של החזרת חובות הבנקים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזליב: הצעת חוק זו אינה פוגעת כלל בבנקים. היא לא משנה דבר מהסטטוס-קוו הקיים.

א. ליין: אני שואל מה הביסוס של הטיעון הזה?

מר נתנזון: יש להפריד בין האינטרס של הבנק ובין זכותו של העובד.

א. ליין: בהצעת החוק כתוב, שהמנוסת יפנה באמצעות המפרק לביטוח לאומי כדי לקבל את המגיע לו. אני חרד לשלב הזה יותר מכל שלב אחר. הפרוצדורה של הפנייה באמצעות המפרק לביטוח הלאומי יכולה להיות ביורוקרטית ולגרום גם סחבת בתשלום לפועלים.

(ב) מה יקרה אם יתברר שבקרן אין כסף; מה דין הפועלים?

י. ברק: יעלו את סכום הביטוח. זה כתוב בחוק.

ל. דיציאן: אני רוצה לשאול את בציגי ההסתדרות, אם הם ערים לעובדה שהם מוותרים למעשה על הזכויות שניתנות היום לעובדים לפי החוקים הקיימים. (ב) האם התעורר דיון בהסתדרות, שבקרן ישתתפו לא רק בנותני העבודה, אלא גם העובדים בסכום מקביל, בתנאי שהסכום יהיה מובטח בפירוק ושלא תהיה הגבלה? היום למעשה, 15,000 ל"י, לפי השכר הממוצע במשק, זה בערך 7 חודשי שכר, כולל פיצויי פיטורין. יש היום מספר לא מבוטל של עובדים, שבשבילם אין קרן פיצויי פיטורין, ואין הפקדות של בנותני העבודה: הם עובדים למעשה עשרות שנים באותו מפעל, ובמקרה של פשיטת רגל, העובד שבוודאי יהיה בפיגור של חודשיים-שלושה של שכר העבודה, למעשה יקבל רק

חלק קטן מאד של פיצויי הפיטורין המגיעים לו.

ה. זיידל: נציגי הבנקים תוששים, שהחוק הזה, לאחר שיתקבל, ישלול מהמעסיקים קבלת

אשראי תמורת שיעבוד שוטף.

ת. פנחסוביץ: אפשר להסביר את הטענה שלהם.

ה. זיידל:

האם יש מחשבה בהסתדרות להקים קרן פנימית בקרנות הפנסיה, שחיה מעין עזרה הדדית במקרה של חיסול מפעל? יש כספים שאנשים לא באו לקחת אותם, והם יכולים לשמש קרן לכיסוי פיגורים ופיצוי גוסף.

מ. כהן: בדרך-כלל מצבים מקבלים 5% לטובת קרנות

ביטוח, מבלי שהקבלים יזווחו על כך.

מצטברים סכומים ניכרים ביותר, והשאלה היא לאן הולך הכסף הזה, והאם אפשר לצרף אותו לקרן שתוקם כעת על-ידי ההסתדרות?

מר בתצורן:

לגבי החישוב האקטוארי, תקבלו את התשובה מאנשי הביטוח הלאומי. חזקה עליהם שהם עשו את החישוב. אני חושב, שהביטוח הלאומי עשה צעד חשוב בתוספת הענף הזה לזכויות עובדים בפשיטת רגל. גם האינפלציה וגם הגדלת השכר מגדילים את הסכום הזה, מכיוון שהגבייה של 0,1% היא מהשכר הכולל.

לשאלתו של חבר הכנסת לבנדאו, האם ההסתדרות מוותרת על המשך המאבק למתן זכות קדימה לעובדים במקרה של פשיטת רגל. השאלה מנוסחת בצורה לא נכונה. ההסתדרות באבקה 6 - 7 שנים בתמיכת ועדת העבודה, בכדי להבטיח זכות קדימה לפני משכון ומשכנתא, והשגנו זאת בוועדה המשותפת, שבה השתתפו נציגי הממשלה ונציגי בנק לתעשייה. אף-על-פי-כן, במשך כל הזמן הזה אי-אפשר היה לקדם את העניין, כי הבנקים טענו שהאשראי שלהם ייפגע. אגב, בגוסף לקרנות של הבנקים, יש גם קרן לגזקים במקרה של פשיטת רגל. כל שיחות השכנוע שלנו עם איגוד הבנקים, - להוציא בנק הפועלים שאיבנו משתף בו - לא הדעילו בעניין זה. אז הגענו למצב, בו קבלנו בדצון את הצעתו של המוסד לביטוח לאומי, שנותנת פתרון לדבר. בצורה זו אנו פוטרים את העובדים מהצורך לפנות לבית-המשפט ולשלם לעורך-דין, ואנו מבטיחים היום הליכים. הבסיס של 15,000 ל"י שהוצע על-ידי ההסתדרות לא היה הבסיס הגבוה ביותר, אבל תסכימו אתי שהצטרכנו להציע הצעה, שתזכה לתמיכת הממשלה והמעסיקים.

מצב של פשיטת רגל איבנו מצב רגיל

במשק, אשר עושה הכל בכדי לא להגיע לכך. כשאמרנו לנו על הקמת ענף נביטוח הלאומי, שמחייב את כל המשק, אז גם חברת העובדים - שהתנגדה לדבר הזה - נתנה את הסכמתה לשאת בכך, ובוזה ראינו אחד הביטויים של עזרה הדדית מהחשובים ביותר, כי בלי הסכמת חברת העובדים לא היינו עושים את זה. אנחנו רואים במקרה שהושגה דבר חשוב ביותר. אבל ההסתדרות רוצה לסייע למפעל לא להגיע למצב של פשיטת רגל, בעזרת הקרנות.

לשאלתו הראשונה של חבר הכנסת זיידל

אני מבקש לענות את תשובת ההסתדרות. ההסתדרות קבלה את הצעת הממשלה, מתוך הנחה ש-15,000 ל"י ו-1,500 ל"י זה לא הסכום המירבי. הוא יוצמד לשכר הממוצע במשק. לדעתנו, ביצוע ההצמדה צריך להיות מכבידת החוק לתוקפו. זה מתבקש גם מהתקופה שאנו נמצאים בה עכשיו בשינויים האינפלציוניים לגבי מערכת השכר. אבל נתנו את הסכמתנו לשיעורים, מכיוון שידענו שהם סלע מחלוקת וצריכים להיות מוסכמים עם כל יתר הגורמים. הגב' פנחסוביץ תעיד, שאנחנו הורדנו את השאלה הזאת בדיונים המוקדמים, ואמרנו שהיינו מעדיפים שהסכום יהיה יותר גדול מ-1,500 ל"י; אבל כשעמדנו בפני השיקול שהדבר הזה יידחה, העדפנו לקבל את הסכום הזה, מתוך ידיעה שוועדת העבודה של הכנסת תוכל להציע הצעות כדי להתאים את הסכומים, במידה שלא יספיקו.

את שאלתו של חבר הכנסת זיידל, האם

ההסתדרות חושבת להקים קרן לעזרה ולפיצוי גוסף, אני מבקש להעביר לדיון בוועדה המרכזת בהסתדרות.

הסכום של 1,500 ל"י מקופת הגמל, לכמה חודשים זה באופן ממוצע?

ל. דיציאן:

מר נתנזון:

ההערכה שלנו היא שזה ל-6 - 7 חודשים, ולפי דברי היועצים המשפטיים שלנו, זה בערך הזמן הסביר של הפיגורים לקרנות.

היו"ר ש. ארנלי-אלמוזלינו:

אנו רואים בנושא הזה נושא דחוף, ומטפלים בו במהירות האפשרית.

תודה רבה לכם.

אני מקדמת בברכה את נציגי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים. אני רוצה לומר למשלחת הנכבדה, שרק היום התחלנו את הדיון בהצעת החוק שהממשלה הביאה לקריאה ראשונה בכנסת, הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 16), שמדבר על הקמת ענף מיוחד בביטוח הלאומי, שמטרתו להבטיח את זכויות העובדים בפשיטת רגל. נושא זה היה בטיפול במשך כל השנים, היו מאמצים לפתור את הבעיה, והם למעשה לא גשאו פרי. לאחרונה הוגשה הצעה לסדר-היום על-ידי חבר הכנסת שחל, בהקשר עם מפעל "גרם יפה" בעפולה, והנושא בדרך בוועדת העבודה באופן יסודי ביותר. אני חייבת לציין בהערכה, שהממשלה התייחסה ברצינות לחומרת העניין והשלכותיו.

בעקבות הדיונים שקיימנו והבקורות שהתגבשו למעשה, הובאה הצעת החוק על-ידי הממשלה, וההסתדרות סמכה ידיה על העקרונות האלה, ונשמח לשמוע מה דעתכם בנושא שעומד היום על הפרק.

א. שביט:

אנו מברכים על הצעת החוק מבחינות רבות. אנו מברכים בעיקרון כל ניסיון, שיכול מבחינה תחוקתית לפתור ולמנוע מאתנו בעיות שעוללות להתעורר ולהפריע למהלכו הסדיר של המשק. למעשה! אולי היינו מקבלים את הצעת החוק כמו שהיא, אלא שיש לנו כמה הערות משפטיות בקשר לסעיף 127 סה; הערות לגבי התחזוקה, שהחוק מדבר עליו. יש לנו הסתייגות עקרונית אחת, שהצעת החוק אינה מדברת על הגנת העובד. מפני שכל מה שקשור בהגנת העובד, אנחנו מקבלים אפריורי. תיקון מס' 16 לחוק הביטוח הלאומי בא להגן על המוסד לביטוח לאומי ולא על העובד, וזאת הנקודה שמפריעה לנו. העובד מכוסה ב-0,1%, ואני מניח שהסכומים שיצטברו בקרן תוך השנתיים הבאות יאמרו לנו אם זה מספיק או לא. מנסיון העבר אנחנו יודעים שזה מספיק מעל ומעבר, ועדיף שיהיה יותר מאשר יחסר.

הצעת החוק אינה מדברת על זה. הקרן בסדר, זה היה בשיתוף אתנו וזה ייעשה. סעיף 127 סה אמר, שלאחר שהעובד קיבל מה שקיבל בתור ראשון לפני כולם, במקום שיעבוד שוטף של הבנקים, יקבל הביטוח הלאומי 2/3 בחזרה. זאת אומרת, שמה שקורה היום - ואני מדבר בשם התעשייה, למרות שבאנו כנציגי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים - שיש מישהו אחר שהוא קודם-כל בעל-בית ואומר לנו: לכם לא יהיה הון חוזר; או אם יהיה הון חוזר, בקטין אותו לכמויות כאלה, שאי-אפשר יהיה לעבוד אתו. סעיף זה אומר, שלפני כולם תקבל חברת הביטוח 2/3, לאחר שאנחנו שילמנו לה את הפרמיה ואנחנו מממנים לה קרנות ומחזיקים אותה.

אני משוכנע שכוננת המחוקק היתה להגן על זכויותיו של העובד, אבל מן המשתמע בסעיף 127 סה, הוא מציע להבטיח גם את זכויות חברת הביטוח, שלה אנחנו משלמים באופן קבוע פרמיות ביטוח. הבעיה שלנו היא, שברגע שהבנקים אמרו שבזמן שנכבס מין בעל חוב עדיף לפני הבנקים בשיעבוד השוטף, הם ימנעו את ההון החוזר מהתעשייה. אנחנו נמצאים בקשיים בלתי-רגילים, מפני שבגלל המצב האינפלציוני במדינה מחמירים אתנו מאד, וחוק כזה יחמיר את המצב בצורה בלתי-רגילה.

אי-לכך, אני משוכנע שלא זאת היתה כוונתו של מציע החוק, להגן על חברת הביטוח שמבטחת את העובד. החוק, כפי שהוא מוצע, מגן על העובד, ובתזכיר שנגיש נראה שהוא מגן לא רק בשאלת השכר הרגיל ופיצויים, אלא לאורך כל הקו. לנו מפריעה העובדה, שהממשלה, שהיא בעלת חברת הביטוח, רוצה להבטיח את חברת הביטוח של עצמה, לאחר שהיא גם מקבלת את הפרמיה. מדובר פה בעשרות מיליוני ל"י, ומן הראוי היה בעוד שנה-שנתיים גם להוריד את הפרמיה. לא זו השאלה שעומדת לפנינו, אבל לא יתכן שגם בשלם פרמיה, הפרמיה תכסה את הכל, חברת הביטוח תקבל חזרה את הסכומים שלה, בזמן שזה יפגע בהון השוטף שלנו.

מר ראור:

קודם-כל אני רוצה להצטרף לדברי מר שביט באשר ליחסם של הבנקים לחוק. הבנקים מברכים על הצעת חוק זו. אנו סבורים שהרעיון שמונח ביסוד החוק, להקים קרן שתדאג לזכויות העובדים, הוא נכון, ואנו שמחים שהוגשה הצעת חוק בכיוון זה.

ההסתייגות שלנו למעשה גם היא מתרכזת בנקודה זו של מתן עדיפות לשיעבוד השוטף על פני זכויות הבנקים. כאן אני רוצה להוסיף כמה דברים מזקודת הראות של הבנקים. הבנקים המסחריים מטבעם מממנים את ההון החוזר של המפעל, כאשר הבטחונות הקבועים במפעלי התעשייה בדרך-כלל משמשים כבטחון לשיעבוד שוטף. הרי הבנקים המסחריים צריכים להישען, ונשענים על שיעבוד שוטף. כך זה היה בעבר וכך אנו חושבים שיהיה בעתיד, כי אין למעשה לתעשייה משהו אחר להציע מאשר את השיעבוד השוטף כבטחון לבנק.

עד היום ישנה עדיפות של 3,150 ל"י לפני הבנקים, סכומים מסויימים בשביל מסים, שגם הם מוגבלים, ומבחינת טווח התקופה של העדיפות, והבנקים פחות או יותר יכולים להעריך כאשר באים לקבוע איזה סכום אשראי נגד השיעבוד השוטף, ומבכים אותו מערך המפעל כאשר הם מעריכים אותו לצורך בטחון. אם עכשיו במקום 3,150 ל"י יבוא סכום של 10,000 ל"י, ו-10,000 ל"י לא כדבר מוחלט, אלא בהצמדה למדדי השכר הממוצע במשק, יוצא שעל כל 100 פועלים במפעל, עדיפות צמודה של מיליון ל"י היום; בעוד שנה, אם המדד יעלה לפי תצפית הממשלה, אנו יודעים שבשנה הבאה על כל 100 עובדים יהיה במקום מיליון ל"י, מיליון ושליש, וכך הלאה. ברור, שאם בראה את זה כך, כפי שאמר מר שביט, הבנקים למעשה לא יוכלו לראות בטחון בשיעבוד אשר שימש יסוד למתן אשראי בעבר. (א) זה פוגע במה שנעשה בעבר. הבנקים ביטחו את התעשייה נגד שיעבוד שוטף, ועכשיו למעשה בכנס גורם שדוחה את זכויות הבנקים, גם לגבי אשראים שגיתנו בעבר לדרגה יותר נמוכה. ברור שזה משנה את מצב הבנקים כבר בהווה, והבנקים יצטרכו לבוא במגע עם הלקוחות כדי לקבל בטחונות אלטרנטיביים, ואיבנו יכולים לראות מהיכן יוכלו לקחת אותם.

יתרה מזו, בתנאי האינפלציה הצרכים גדלים, ואיבנו רואים היענות מלאה לצרכיה של התעשייה. אם יש פגיעה נגד הבטחונות של הבנקים, הרי שהבנקים לא יוכלו להיענות לצרכיה של התעשייה, כאשר הם יודעים שזכויותיהם כבעלי שיעבוד ילכו ויירדו ככל שיעלה השכר במשק. מיד תהיה תזוזה אחורה, אבל יותר מכך, ככל שהשכר במשק עולה, השיעבוד הולך אחורה לפני הפגיעה בבנקים. קשה לנו לראות כיצד בוכל בצורה כזו להרים את חלקנו במימון התעשייה. זכותו של העובד צריכה להיות מוגנת על-ידי הקמת אותה קרן. השאלה היא אם להעדיף את זכותו של המוסד לביטוח לאומי, או את זכותם של הבנקים לבטחון לאשראי; והייתי מרחיק-לכת ואומר, או את זכותם של מפעלי התעשייה לקבל אשראי. בראש וראשונה תיפגע זכותה של התעשייה לקבל אשראי. אם אנחנו עוסקים כאן בחיפוש דרך חדשה להגן על העובד, צריך להיות ברור שסתימת הדרך לפני מפעלי התעשייה לקבל אשראי איננה הגנה על העובד, אלא ההיפך. אני חושב שזאת הנקודה החשובה. אם המפעל לא יוכל לקבל אשראי נגד הבטחון הרגיל והמקובל, למעשה זו פגיעה בעובד. לכן אני חושב, שהדרך צריכה להיות על-ידי ויסות הקרן על-ידי הפרמיה. אם יתברר שהפרמיה אינה מספיקה, צריך יהיה לקבל פרמיה יותר גבוהה.

כלפי הבנק עומד מפעל בודד, וכאן אנחנו באים ויוצרים בצורה מלאכותית פגיעה מצטברת בהיקף עצום, מפני שכל מפעל תעשייה יפסיד עם כניסת החוק לתוקפו, את מלוא סכום העדיפות מסכום הפקדונות שלו.

א. זורטר:

הבורסה אינה בעליל צד בנושא. כמעט כל היא איננה גורם בעל משקל, ופיצויי העובדים שלנו מובטחים בקרנות פיצויים. הבורסה גם אינה מממנת את מפעלי התעשייה. את זה עושה ציבור רחב, ואני מעז לומר, שרוב האגשים שמסקיעים בהם באמצעות הבורסה, הם אותם אנשים שהצעת חוק זו באה להגן עליהם.

אנחנו רוצים להצביע על דבר אחד, שעשוי לעשות את החוק לרועץ דווקא לעובדים עצמם, על-ידי זה שהוא עלול למנוע מימון למעבידיהם. והכוונה היא לכך: בבורסה, מלבד מבניות

ומלבד מלוות ממסלתיים, רשומות למסחר אגרות חוב של חברות מסוגים שונים, ביניהן גם אגרות חוב הניתנות להמרה, בסכום של למעלה מחמישה מיליארד ל"י, וסכומים אלה מובטחים על-ידי שיעבוד שוטף. אם הצעת חוק זו תעבור כפי שהיא, ולפני השיעבוד השוטף הגא להבטיח את כספי החסכון המושקעים באגרות החוב, תעמוד הרשות לביטוח ערך על כך, שבצורה מאד בולטת תוצג העובדה בתשלום הזה של השיעבוד השוטף שבא להבטיח את אגרות החוב, קודמת התביעה החדשה הנאה להיות מנוסחת יחד עם זה על-ידי המוסד לביטוח לאומי, ספק רב אם ניתן יהיה, כאשר לתביעה זו תהיה זכות קדימה לשיעבודים שוטפים - אם ניתן יהיה להמשיך ולגייס סכומים הניתנים כהלוואות למפעלים שונים, כפי שהיה בעבר, וזה שוב יטיל בטל גוסף על תקציב המדינה.

ה. זיידל:

אתם אמרתם, שבעצם יש עול גוסף על המעסיקים, על-ידי כך שהם גם משלמים את הפרמיה, ושהחוק הזה עלול לשלול מהם קבלת הלוואה, היות והשיעבוד הזה לא יהיה להם. אני רוצה לומר, שבעצם 0,1% בא מכל המעסיקים, כולל מעסיקים ציבוריים, ואצלם לא יהיה אף פעם פירוק, לא פשיטת רגל ולא חיסול. לשם איזון אני רוצה לומר, שבעצם כאן ישלם המעביד הציבורי מבלי שהוא יקבל שום תמורה, ולכן הסיכון הוא רחב ביותר. הייתי רוצה לשמוע את תשובת המוסד לביטוח לאומי על ההשגות שלכם.

ז. אמיר:

ההסתייגות שלכם מונבת מבקורת-ראות שלכם. אבל האמת היא, שכשדברתי בענין זה בכנסת, אמרתי ש-2/3 של המעסיקים במדינה, - קרי משק העובדים והמשק הממלכתי - יכניסו כספים רבים לקרן, ובעוד שנה - שנתיים היא תהיה קרן רצינית, ויתכן שצטרף להוריד את גובה המס. לכן, לא מונבת לי עמדת הנבקים, שבגלל הצעת חוק זו הם כבר מעמידים בפניכם אולטימטום ומפחידים אתכם שהאשראי עלול להיפגע.

אני חושב שהמוסד לביטוח לאומי, שהוא באמת חברת ביטוח השייכת לממשלה, חייב להבטיח את כספי העובדים לאו-דווקא עד גבול של 15,000 ל"י עבור הפיצויים והשכר; או 1,500 ל"י עבור יתר קרנות הגמל של העובד. אם הכסף הזה צמוד, הרי שלאור האינפלציה הדוהרת, בשנה הבאה 15,000 ל"י ייהפכו ל-30,000 ל"י, אם כי אני מקווה שלא כך יהיה. אבל מבסיון השנה שעברה הסכום יכול להיות לפחות 22,500 ל"י. אם אנחנו מדברים על השכר הכולל במדינה, אינני רואה מקום לא להבטיח את אותם כספים שביטוח לאומי ישלם לעובדים מהכספים המגיעים לפושט רגל, אם יגיעו לו. לדעתי, בנושא זה אנחנו צריכים למצוא פתרון, ונדיון הקונקרטי, לאחר שנקבל את המסמכים של המעסיקים, אציע הצעה בנושא זה על-מנת לגשר בין הפערים וחילוקי הדעות.

א. לין:

אני מפנה את שאלותי לנציגי הממשלה. דווקא מפני שנציגי הנבקים ולשכת התיאום במצאים כאן, הייתי רוצה שלא גמנע מאתנו את האפשרות לשמוע את חרות-דעת הממשלה כתשובה לדברים שאמר והגיש בכתב מר שביט. כדי להביע את דעתי אני חייב לשמוע מה דעת הממשלה, בנוכחות מר שביט וחבריו.

לפי דעתי, הוויכוח הוא לא בין ועדת

העבודה ובין מר שביט. הוויכוח יהיה לאחר שבאשר את הצעת החוק, ביניכם ובין הממשלה. אנחנו באשר את החוק והפועלים יקבלו מהביטוח הלאומי מה שיקבלו. את המאבק שלכם תנהלו עם הממשלה לגבי המימון. אני רוצה לשמוע מה דעת הממשלה על הטיעון של מר שביט.

ל. דיציאן:

שאלה ראשונה בקשר לזכות קדימה. אם הבנתי בכוון, הרי שלשכת התיאום מציעה שמקומו של הביטוח הלאומי יהיה אותו מקום של דרגת זכות קדימה כפי שהיה לעובד עד כה. מפני שסכום של 3,150 ל"י היה גם עד כה, ואם אני מתרגם סכום זה לפי השכר הריאלי של היום, זה 15,000 - 16,000 ל"י. כי בזמן שנקבע סכום של 3,150 ל"י, השכר הממוצע במשק היה 450 ל"י. אני מבקש תשובה בענין זה.

שאלתי השניה מופנית לנציגי לשכת

התיאום. ידוע שרוב המפעלים הבינוניים והגדולים קשורים בחוזים קולקטיביים, שלפיהם יש הפקדה של פיצויי הפיטורין. האם נשקל הדבר הזה, שהיום זה יהיה רק בחוזים קולקטיביים ולא יחול על המשק כולו?

א. אבטני:

שאלתי מופנית לנציגי הבנקים.
מר ראון אמר שזה יביא למצב, שבסופו של דבר זה יהיה לרעת העובד. השאלה היא מה עמדתכם כדי להבטיח בכל-זאת את המעט שבמעט לאותו עובד, כדי שהוא יקבל את הפיצויים בעת הצורך? מהי ההצעה הנגדית שלכם?

א. לבנראון:

מר שביט אמר, שיש מספר מצומצם של פשיטות רגל, שלא נשאר כמעט כלום לשלם לעובדים, לנושים וכו'. אני מבקש לדעת מהו המספר הממוצע של פשיטות רגל בשנה, ומה מספר הפועלים העובדים במפעלים אלה. (ב) מה הן הסיבות לפשיטות רגל? האם אין בפשיטות רגל ביהול כושל? האם אין ביניהן גם מבווימות? (ג) האם פשיטות הרגל לא משחררות את בעל המפעל מתשלום לפועלים? האם הדבר הזה לא יעודד מפעלים מסויימים להקל ראש ולהכריז על פשיטת רגל?

פ. גרופר:

האם אתם מציעים בכלל למחוק את הטעיף הזה, או לחילופין שזכות הקדימה של הניטוח הלאומי תהיה לאחר זכות הקדימה של הבנקים?

מר בנתומי:

לחבר הכנסת דיציאן. נכון שהמצב היום הוא, ש-2,100 ל"י שכר עבודה + 1,150 ל"י פיצויי פיטורין יש להם דין קדימה. זה דין קדימה אחרי שיעבוד ספציפי, לפני שיעבודים שוטפים.

הצעת חוק זו היא מהפכנית מאין כמוה. צדק מר שביט כשאמר, שהצעת החוק, לא רק שאנו תומכים בה, היא גם משנה מהגוף של זכויות עובדים. מה זה דין קדימה? דין קדימה, ככל שהוא דין קדימה, מותנה בזה שיהיה משחר לקחת; ואם אין מה לקחת, אז לא משנה אם אתה בדין קדימה א', ב' או ג'. פועלים באים ומקימים קרן, ואז, מה שלא יהיה, כל עובד יהיה זכאי לקבל 15,000 ל"י + 1,500 ל"י. זה דבר מהפכני שמבטיח זכויות עובדים מעל ומעבר לכל דבר שהיה מקובל עד היום, ונאמר לי שאין לו רע במדינות אחרות.

פיצויי פיטורין בהפקדות הפכו היום לסכומים משוריינים, מאז התיקון האחרון לפיצויי פיטורין, והם אינם תלם מצד המעביד, כל עוד לא שילמו את כל הסכומים לעובדים. אחרי כל הדברים האלה אפשר לומר, שבאופן סביר, כאשר מעביד מנסה לבטח את זכויות העובדים, הן די משוריינות ודי בטוחות.

מהו היקף הסיכון וכמה פשיטות רגל היר. בזמנו, כאשר תמכנו בהקמת הקרן, הציעה לשכת התיאום שבשלב ראשון הקרן תמומן מקרן אבטלה, כדי לראות באיזה סכומים מדובר. עכשיו, לפי הצעת החוק שלפניכם, ההצעה היא 0,1% של כל המעבידים, וממלוא ההכנסה ללא תקרה. אנחנו אומרים, שהביטוח הזה דיו כדי לבטח את כל הסיכונים שהביטוח הלאומי מסוגל לקחת על עצמו בנושא זה. והיה אם יתברר אחרי שנה או שנתיים שהיתה התמוטטות כלכלית, תמיד אפשר לגרום לתוספת גבייה לביטוח לאומי. אבל במקום זה מעמידים בדין קדימה של 2/3 את מה שהביטוח הלאומי ישלם ומכניסים את הנושא של אשראי למבוי סתום. זה יותר עגין כלכלי, ואנחנו מציעים לוועדת העבודה, שאחראית לנושא העבודה והמשך חיי העבודה במפעלים, לתמוך בנושא הזה, במובן זה שהביטוח הלאומי לא יהיה רשאי לקבל דין קדימה על 2/3, אלא זה יהיה ביטוח רגיל. ואם יתברר שהביטוח כבד מדי, יעלו את הפרמיה. אנחנו רק אומרים, שהמימון של 0,1% דיו כדי לכסות יתרות, ואם זה לא יספיק, אפשר להעלות את הפרמיה.

מר ראון:

אני רוצה לבגוע בכמה נקודות שהועלו בסימן שאלה כלפי הבנקים. אני מציע

לחברי הוועדה לא לראות בנושא שאנו מעלים נקודה, שצריך להכריע את זכותו של מי להעדיף: זכותם של העובדים או זכותם של הבנקים. לא כך אנו רוצים לראות את העניין. זכותו של העובד מוגנת, או רוצים להגן עליה בהצעת החוק, על-ידי עצם הקמת הקרן על-ידי המוסד לביטוח לאומי, שהיא צריכה לשלם את הסכום של 16,500 ל"י. מכאן העובד יקבל את זכותו, ואין כאן שאלה עדיפות של מי קודמת. לכן, אין לראות את העימות בין זכות העובד וזכות הבנק.

נקודה שניה היא, מה זאת אומרת זכות הבנק. בנק פירושו סכום הפקדונות של הציבור בבנק. מה קורה כאשר בנק איננו מנהל את עסקיו בצורה כזאת שהפקדונות מוגנים? אני חושב שאינני צריך להזכיר שמות כדי לומר מה למעשה קורה כאשר הבנק אינו דואג לנהל את עסקיו בצורה בנקאית. הבנק הוא מעין גוף משפטי, שלוקח מהציבור פקדונות ומלווה אותם למפעלים בריאים בגד פקדונות בריאים. היינו רוצים שבמצב זה יאפשרו לנו גם בעתיד להמשיך באותה צורה, כדי שההפסד של הציבור לא יפול על כתפי משלם המסים. צריך להשתלט על זה בצורה כזו, ולא בצורה שהבנק מקבל את הכספים מאלמוני.

הוזכרה פה גם השאלה של זכות העדיפות בעבר. 3,150 ל"י היום הם 15,000 - 16,000 ל"י. לא בדקתי, ואני מבין שזה נכון. יחד עם זאת אני חושב שצריך לקחת בחשבון עובדות שנוצרו במדינה. הבנקים מוכנים להמשיך לתת מעל לסכום של 3,150 ל"י לכל עומד; ואם היום החוק בא להתאים את זה לשיעור האינפלציה של אותן 10 שנים, הרי אם גם מבחינה סטטיסטית הסכום אינו יותר מאשר אז, הרי היום יוצא נתח כזה מתוך הבטחונות שהמפעל יכול להציע, שהיום הוא לא יוכל לעמוד בכך אם הוא ירצה להציע בטחונות לבנק. זה מצב נתון. השאלה היא אם להשאיר את העדיפות על אותו סכום או לא.

אנחנו מדברים על ההשפעה הכלכלית על מפעלי התעשייה, ובעקיפין על העובדים. כל בנק וכל מפעל יצטרכו להגדיל את הסכום כפול מספר העובדים ולזכות אותו מהסכום שעומד לרשות המפעל. או שהמפעל התעשייתי בהנה מציאות מסויימת, שאיפשרה לו לקבל מימון. אם הדרך הזאת היתה מכובדת או לא, אינני יודע אם אנחנו צריכים לתת את התשובה לכך. אם כן, המפעל יצטרך לתת בטחונות, וזה קשה. אינני חושב שאנחנו צריכים לחתור לכך, שמפעל לא יוכל להציע בטחונות של עצמו. האלטרנטיבה שאנו מציעים היא, שזכויות העובד, כפי שמוצע, תהיינה מוגנות על-ידי הקרן. המוסד לביטוח לאומי יקבל את הכספים לאחר אלה שקבלו את הכספים שהיו מוטלים כשיעבודים על החברה.

א. לין:
אני רוצה לשאול שאלה שקשורה לאשראי להון חוזר, שאתם מדברים שיתקשו להעביק למפעלים, בעקבות העובדה שאתם לא בדרגה שניה לפחות צריכים הפועלים. כאשר אתם נותנים אשראי למפעלים, אתם למעשה מבטיחים את זה על-ידי מישכון הרכוש ולא בידי שקיים במפעלים. קורה שיש פירוק של מפעל; אנחנו על-ידי החוק נבטיח שציבור הפועלים יקבל את זה מהקרן שאנחנו יוצרים. ביטוח לאומי בדרגה שניה יבטיח שהוא יקבל את מה שמגיע לו בעקבות הפירוק. עדיין נשאר לבנקים הרכוש דלא בידי של המפעלים, ששיעבדו אותו לאשראי שהם נתנו. כשמדברים על פירוק מפעל, מדברים על הכל, אבל גם מדברים על רכוש דלא בידי שקיים כשנותנים אשראי.

ל. דיציאן:
שאלתי מופנית לנציגי הבנקים. יש זכות קדימה למסים לתקופה של שנה אחת. האם הבנקים ערים לעובדה, שמשנת 1965 עד היום החובות שיש להם להצטבר עלו גם כן בערך באותה מסגרת כפי שעלו עד עכשיו? אני מתכוון למסים שיש להם בטחון של שנה לפני דין קדימה של המשכון השוטף.

א. זוסר:
מה שקורה הוא, שאחרי שהמעביד שילם את הפרמיה לביטוח לאומי, וקורה שהביטוח הלאומי חייב לשלם את אותה התחייבות שעליה רוצים לבטח את המעביד, שוב חוזר הביטוח הלאומי ופונה אל המעביד בזכות קדימה לפני כל תביעה אחרת. כאן יש סתירה מסויימת. אם רוצים לבטח, אז זכות הקדימה הופכת לדבר מיותר ממילא.

א. שביט:
בשאלה כאן שאלה מה הן הסיבות לפשיטות רגל. אפשר למנות לכך סיבות רבות, חלקן קשורות בניהול כושל, ויכול להיות בגלל שינוי חוק שהביא לפשיטת רגל. ביחס לפשיטות רגל מבויימות, אינני בר-סמכא להשיב על כך.

לגופו של ענין, ביסינו לבדוק את הדבר לפני שנאנו הנה, ולא הצלחנו לבדוק. אבל אמרו לנו שאלה המקרים של "גרבי יפה", "אוטוקרס", "אושה", ועוד מקרים בודדים. במקרה של ג'ימי לוי היתה הונאה פשוטה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אם כך, מדוע הבנקים חוששים כל-כך?

א. שביט:

כי זה עול נוסף, אבל אנחנו חושבים שהוא כדאי. אני רק חושב, שצריך להבחין בנקודה מסויימת. אנחנו באנו לוועדת העבודה של הכנסת ולא לוועדת הכספים או לוועדת הכלכלה, מתוך הבנה שוועדת העבודה באה להגן על העובד, ולצרכיו הוקמה קרן ביטוח. על גובה הסכום, חבר הכנסת אמיר, איבני מנהל עכשיו ויכוח; שהמשק ההסתדרותי ישלם לעצמו והמשק הציבורי ישלם לעצמו. אתם צריכים להפריד בנושא זה בין שני דברים: בין חברת הביטוח, שבמקרה זה מדובר במוסד לביטוח לאומי; ומצד שני, שאתם כוועדת העבודה של הכנסת באתם לפתור את בעייתו של המפעל. אבל אנחנו פונים אליכם בבקשה, אל תהיו מנהלי חברת ביטוח שרוצים להבטיח אצלי ביטוח משנה. או פרמיה או סיכון, ושניהם ביחד אי-אפשר.

לגבי עמדת הבנקים, איבני בא להגן עליהם, אבל אני רוצה שיובן, שכאשר אני בא לבנק, אני בשאל מה הן המשכנתאות? כל מפעל תעשייה ממושכן, גם הדלא נייד שלו בבית, ב-8 ערבויות. אבל מדברים על שיעבוד שוטף, וזה לא שייך לדלא נייד. כאשר אני בא לקבל הון חוזר, הבנק כל הזמן עוקב אחרי מה שאני עושה. כשאומרים קודם להבטיח להחזיר למוסד לביטוח לאומי מיליון ל"י, אני כבר לא יכול לקבל מיליון ל"י. אנחנו מדברים על 5 - 10 מקרים של פשיטות רגל במשך 20 שנה, ואז אנחנו 'סוגרים' את כל אלפי המעסיקים והתעשיות מלקבל, בגלל הסיבה שאולי יהיו 5 - 10 פשיטות רגל, שבגללן הקמנו קרן לפצות את העובדים.

אנחנו מבקשים אתכם, כבעלי המוסד לביטוח לאומי, לא לסבך את המשק בדבר שאין לו שום קשר עם זכויות העובד. אתם מדברים כבעלי חברת ביטוח, ואני מבקש מכם לדבר אחרת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אבל זאת לא חברת ביטוח לשם רווחים.

א. שביט:

על אחת כמה וכמה. אז זה סיכון יוצא מן הכלל. אני חושב שברגע שחברת הביטוח שילמה פרמיה, היא בכלל לא צד בעניין. אבל אם היא צריכה לקבל, היא תעמוד בתור. יש לזכור, שאסור לשבות ולזעזע את המערכת הכלכלית-משקית, ואתם בדרך של הצעת חוק יכולים לזעזע את המשק. אנחנו תומכים מלא בזכויות העובדים, אבל אנחנו מבקשים להפריד מהתמונה את הזעזוע הכלכלי-משקי - שאין לו כל קשר עם זכויות העובדים - אלא הקשר שלכם עם המוסד לביטוח לאומי.

א. כהן:

אנחנו עוסקים בבנקים במתן אשראי כנגד שיעבוד שוטף. היכולת להסתמך על השיעבוד השוטף מאד מוגבלת, וכל פגיעה בשיעבוד השוטף תפגע ביכולתם כבנקים להעמיד באופן הגיוני וזכוני לקוחות. אין לי צל של ספק, שקבלת החוק הזה, אשר יתן עדיפות למוסד לביטוח לאומי, יסתום באופן רציני קרוי אשראי למפעלי תעשייה שמקבלים אשראי על-סמך שיעבוד שוטף, ואני אומר במלוא האחרייות, שמדובר במיליארדים שניתנים היום במשק למפעלים כנגד שיעבוד שוטף, והחלטה בסעיף זה תהיה פגיעה חמורה מאד במערכת האשראי לתעשייה בעיקר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אני מודה לאורחים שלנו. שמענו את הבעיות שהעליתם. הן די רציניות ולא נקל בהן ראש, בד בבד עם הבטחת זכויות העובד גם במקרה זה. איבני רוצה עכשיו להכנס לנושא, אבל ברגע שאנחנו דואגים לעובד, אנחנו צריכים לדאוג גם לכספי הביטוח הלאומי. בעבר הבנקים לא ביזוקו. הם ביזוקו מדברים אחרים בצורה הרבה יותר חמורה, ואני מקווה שהם לא יהיו ביזוקים אפילו אם יתקבל התיקון הנדון.

אני רוצה לומר לחברי המשלחת הנכבדים, שאנחנו בתייחס בכובד ראש לכל מה שנאמר, ונשקול את הדברים היטב; הדיון יהיה מעמיק בסוגייה הזאת, ומה שתחליט הוועדה ייהפך לחוק, והוא יחייב כל גורם וגורם במדינה, כולל הבנקים והתאחדות התעשייה, כפי שחייבו החוקים שהתקבלו עד היום.

תודה רבה לכם.

אבקש את מר ברק להתחיל להכניס אותנו לשיקולים שהיו בהכנסת סעיף מסוג זה.

י. ברק:

אני רוצה שגוהיר את עצמנו בדבר אחד. כשמטפלים בנקודה אחת בתוך חוק שלם, תמיד יש סכנה שמאבדים את חוש הפרופורציה, וצריך לקרוא את כל החוק. לא במקרה נמצא הסעיף הזה בסוף. כל הדיון כאן היה מחוץ לקונטקסט של הדברים. הבעיה היא בעייה של דין הקדימה, ומה שעוררו בציגי הבגקים הוא זה: היום יש סולם של עדיפות לקבלת כספים מבכסי פושט רגל, והשאלה היא באיזה שלב של סולם העדיפות יעמוד הכסף הזה. האם הוא יעמוד בסולם של דמי הנישוח הלאומי, שזה לפני שיעבוד צף? ובכן נאמר כאן, שיטתם שיעבודים ספציפיים, נכסי דלא-ניידי, ויש משכון על נכסי מטלטלין. זה בכלל לפני כל מה שמדובר כאן. לבגקים יש עוד שיטה של קבלת בטחונות. הם אומרים: אנחנו משעבדים כל מה שנמצא בבכסי ניידי בעל המפעל בתאריך מסויים; התאריך שבו הוא פושט רגל, או התאריך שבו החברה מתפרקת. זה כולל סחורות, חומרי גלם, חומרי אריזה וכל מיני דברים, - בתנאי, כמובן, שהם לא משועבדים בצורה ספציפית כבר קודם. אם גביה יש מכונית ויש עליה משכון, זה לא כלול. זה בקרא שיעבוד צף, כי זה עוטף את המפעל במין עטיפה כזאת, שכל מה שיש במפעל בתאריך מסויים, בזמן פשיטת הרגל, כל המטלטלין האלה - גם כספים, במידה שיש שם - הם משועבדים.

לפי החוק הקיים, כל הדברים האלה באים לאחר דין הקדימה. יש עוד דיני קדימה. מסי מטלה, מסי עירייה, ומס הכנסה. דמי שכירות גם כן באים לפני כן. אפילו מזונות - בפשיטת רגל של איש פרטי - יש דין קדימה למזונות. זאת אומרת, יש עדיפות לסכומים שהם בדין קדימה לפני השיעבוד הצף.

הבגקים טוענים כך: על-ידי זה שאנחנו באים לזונתים לביטוח לאומי דין קדימה באותו מקום שנמצאים דמי ביטוח, הרי אמרנו שזה לפני השיעבוד הצף. זה, לפי טענתם, מוריד מאפשרויותיהם לתת הלוואות, כאשר השיעבוד הצף משמש כבטחון להלוואות אלה.

כאשר הצענו את ההצעה, היו לפנינו שתי אפשרויות. אפשרות אחת לומר, שמוציאים את כל העבין הזה מהקונטקסט של פשיטת רגל, וזה הופך לביטוח לאומי. או לאפשר לביטוח לאומי לחזור חזרה לפושט רגל, ואנחנו העדפנו את האפשרות השנייה. היו בזה כמה שיקולים. ראשית, עמדה לפנינו שאלה אם צריך לשחרר את פושט הרגל מן האחריות. קורה שעל-ידי תשלום של 0,1% שמשלמים כל המעסיקים במדינה, בעל המפעל משתחרר בכלל מאחריות, ולא מעבין אותו התשלום לעובדים. כלומר, מה שהינחה אותנו בשלב ראשון, כאשר שקלנו את הדבר אם לתת דין קדימה או לא, היתה ההבחיה שאיננו יכולים לשחרר את המעביד בכלל מאחריות. אז חשבנו שאנחנו צריכים ליצור איזה שהוא מכשיר שיהווה איזון. כלומר, שמישהו יוכל לחזור לנכסים שלו ולקבל חזרה חלק. זה שיקול גם מבחינת חלוקת הנטל בקרן הזאת. כפי שאמרתי, חלק גדול מהנטל הוא על המעבידים הציבוריים. חשבנו שזה לא יהיה כל-כך בלתי-צודק אם אותם מעבידים שפשטו את הרגל, להם יהיה סבל יותר גדול מאשר למעבידים הציבוריים. כי מה פירוש הדבר שמעלים את דמי הביטוח? פירוש הדבר שגם הממשלה משלמת יותר. במקום 0,1% זה יהיה 0,2% או 0,3%.

אני מדבר על שחרור המעביד מהדאגה לעובדים. השאלה היא אם צודק הדבר מבחינת חלוקת הנטל לומר שהמעסיקים שפשטו רגל יהיו משוחררים. אבל אני אומר שלפני פשיטת רגל הוא משוחרר מלתן, והתמורה שלו תהיה אפס, חוץ מדמי הביטוח, אבל דמי ביטוח גם אנחנו משלמים. אם כן, מה ההבדל בין הממשלה שאיננה פושטת רגל לבין איש פרטי שכן פושט רגל? אלה היו השיקולים שלנו.

פ. גרופר:

אני באופן פרטי משלם שנים רבות לביטוח הלאומי, ולא בהנה מזה.

י. ברק:

אני רוצה שלא תהיה אי-הבנה. אין כאן עבין שהממשלה מחפשת לה מקורות מימון לפושט רגל. אנחנו יודעים, שאחרי השיעבודים הספציפיים לא בשאר הרבה כסף, והסכום שהממשלה והאיגודים הציבוריים ישלמו יהיה הרבה מעבר לזה. לא זה העיקר. העיקר היה לא לאפשר למעבידים לחשוב שפה אין להם שום

דאגה לעובדים, ויש לזה השלכות רבות.

השאלה השניה שנשאלה היא מהו הסכום שאנחנו נשמור לעצמנו כדי לשמור על העיקרון הזה. נפגשנו עם איגוד הבנקים, ודובר שכל הסכום יהיה דין קדימה. בסוף החלטנו להוריד את זה ל-2/3 מהסכום. הבעיה היא עקרונית ולא כספית. ביטוח לאומי איבנו מעוניין בכספים אלה, והבעיה העקרונית היא לומר שאפשר להשאיר את זה כעניין שהמעביד משוחרר לגמרי.

ל. דיציאן:

אינני מסתפק בסכום של 15,000 ל"י + 1,500 ל"י, כי באופן מפורש קבענו שהזכויות הקיימות של העובדים יישמרו. זה היה אחד הסעיפים שהצעת, והוועדה קבלה אותו פה אחד. אני חייב לדעת אם 0,1% זה מעבר לרזרבה של מיליון, שני מיליון או חמישה מיליון. מה הם הסיכונים להוצאה, בלי שתקבלו חזרה כספים?

שמענו דעה ברורה למדי בקשר ליחסם של הבנקים, אבל אני חייב לדעת באיזה מידה יש הצדקה לתביעה של הביטוח הלאומי לקבל חזרה 2/3. בכל שבוע יש עשרות פשיטות רגל של מפעלים קטנים, שחייבים סכומים די גדולים לעובדים. חייבת להיות באיזה צורה שהיא סטטיסטיקה, ואני מבקש להמציא לנו אותה.

י. ברק:

אנחנו נביא את הנתונים האלה. יש קושי אחד בנתונים אלה, שעד היום, היות והמקסימום היה 3,150 ל"י, בהרבה מקומות אי-אפשר לדעת מהו סכום החוב. כי השאלה היא מהו סכום החוב שנשאר כשכר עבודה ופיצויי פיטורין. קשה מאד להשיג סטטיסטיקה על חובות. אנחנו נביא את כל המספרים שניתן להביא. אני רק מזהיר את עצמנו מפני הסכנה, שכאשר משלמים 3,150 ל"י אי-אפשר לדעת כמה היה החוב. אפשר לדעת כמה שילמו, אבל לא כמה היה החוב.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: תודה רבה לכם. הישיבה בעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 12.50